

**PETI-STANTIĆ, A.; M. BARBAROŠA-ŠIKIĆ. PUNI KRUG:
ZAŠTO I KAKO ČITATI S MLADIMA? ZAGREB: NAKLADA
LJEVAK, 2025.**

Anita Peti-Stantić i Mirela Barbaroša-Šikić, dugogodišnje suradnice na mnogim projektima za promicanje i poticanje čitanja, svoje su veliko iskustvo pretočile u knjigu.

Peti-Stantić sveučilišna je profesorica, prevoditeljica, a osim znanstvenog rada sudjelovala je u radu na Cjelovitoj kurikularnoj reformi te bila članica skupine koja je osmislila Nacionalnu strategiju za poticanje čitanja. Također, autorica je triju knjiga na temu čitanja. Djelokrug rada Barbaroše-Šikić nije manje dojmljiv. Osim što je viša savjetnica za hrvatski jezik u Agenciji za odgoj i obrazovanje te kroz brojna predavanja i radionice potiče profesionalni razvoj učitelja i nastavnika, Barbaroša-Šikić bila je članica državnih povjerenstava za natjecanje iz hrvatskog jezika i LiDraNo-a, suautorica je udžbenika, urednica više znanstvenih monografija, vodi webinare „Pisci na mreži“ i dio je projektnog tima „Čitanje u fokusu“. Uz sve navedeno najveća vrijednost obiju autorica jest njihovo iskustvo u praksi, izravnom radu s djecom i mladima, ali i učiteljima, kao i nastojanjima da se čitanju pristupi na drugačiji način.

Knjiga je naslova *Puni krug*, i to ne bez razloga. Čitanje kreće od pojedinca i usamljenička je aktivnost koja se tek kasnije, kroz razgovore i rasprave, dijeli i time postaje društvena aktivnost. Od prvog čitanja, i razumijevanja teksta na „svoj način“, do razgovora s drugima o pročitanoj, i razumijevanja teksta na drugačiji i novi način zatvara se krug.

Knjiga se sastoji od pet poglavlja: Razgovorom i čitanjem do dvopismenog mozga, Čitatelji i čitanje, od vještine do izbora i/ili obratno, Proces čitanja ili čitački proces? Sjajne učiteljice i Resursi, više i manje konkretni, koje je nastalo u suautorstvu s Jasminom Kendom.

U digitalnom dobu čita se više no ikad, ali drugačije. Umreženost i stalna dostupnost otežavaju da se odvojimo od mnoštva (često nepotrebnih) informacija i usmjerimo na čitanje. To dovodi do površnog čitanja, dok dubinsko zahtijeva koncentraciju. Stoga autorice u prvom poglavlju naglašavaju važnost razvoja dvopismenog mozga o kojemu u svojoj knjizi piše Maryane Wolf. Iako je mlade važno potaknuti na dubinsko čitanje, istovremeno se mora prihvatiti činjenicu da oni žive u digitalnom svijetu i površ(i)n(sk)im čitanjem prikupljaju velike količine informacija. Dubinsko čitanje treba razvijati i vježbati te, iako su roditelji najbliži

i najbolji uzor, na njih se ne može uvijek djelovati. Zbog toga su škole, učitelji i nastavnici, knjižničari i odgajatelji, važni suradnici i logični partneri u razvoju jezičnih vještina. Autorice posebno naglašavaju da je svaki učitelj, bez obzira koji predmet poučavao, učitelj čitanja. Također, nije sve u čitanju lektire, već su važni i znanstveno-popularni tekstovi.

Drugo poglavlje posvećeno je svladavanju i razvoju vještine čitanja, a započinje tekstom Antuna Šoljana kojim se otvaraju pitanja prikladnih i neprikladnih tekstova za djecu, podjele na književnost za djecu i književnost za odrasle uz povlačenje usporedbe s drugim umjetnostima (primjerice, dijeli li se slikarstvo ili glazba na onu za djecu i za odrasle?). Razvoj čitateljskih vještina započinje u najranijoj dobi, kroz igre riječi, čitanje i pripovijedanje, potom se nastavlja kroz čitanje tijekom školovanja. Upravo zato ovo poglavlje sadrži praktične savjete za odabir slikovnica za interaktivno čitanje i bolje razumijevanje, čiji su tekst i ilustracije kreativni i maštoviti te pobuđuju djetetovo razmišljanje i potrebu za dodatnim pojašnjenjima i razgovorom. Na kraju poglavlja autorice preporučuju niz slikovnica, odnosno knjiga, od predškolske do srednjoškolske dobi.

Poglavlje „Proces čitanja ili čitalački proces?“ autorice započinju dvama pitanjima: koji su ciljevi rada na čitalačkoj pismenosti mladih te što je danas uopće knjiga i koliko je čitatelj svjestan odabira medija s kojeg čita. Kako bi pojasnile povezanost čitanja, razumijevanja i učenja autorice se oslanjaju na S. Dehaenea koji je utvrdio četiri stupa učinkovitog učenja (pažnja, aktivno sudjelovanje, povratna informacija o pogreškama i konsolidacija). Poglavlje završava promišljanjem o čitanju u obrazovnom procesu, rade li učitelji na motiviranju učenika i kako, koliko je važno da svi učenici pročitaju tekst i mijenjaju li učitelji pristup ako ne dobivaju odgovarajuću povratnu informaciju od učenika, koliko je važno dokazati da je tekst uistinu pročitao... jer osnovni cilj čitanja trebao bi biti razumijevanje pročitano.

Odgovore na postavljena pitanja čitatelji će pronaći u poglavlju „Sjajne učiteljice“. Upravo opisani primjeri dobre prakse koje su učiteljice same osmislile i provele s učenicima dokazuju da primjena drugačijeg pristupa u poticanju čitanja i odabiru tekstova, rad na tekstu i s tekstom te vrednovanje približavaju tekst mladima. Kreativnošću i upornošću učiteljica, uvođenjem suvremenih autora, razgovorima o jeziku i smislu pročitano pomalo se tekst i jezik prestanu doživljavati kao barijera i u učenika se pobuđuje motivacija za čitanje. U razvoju čitateljskih navika izvan učioničkog okruženja autorice naglašavaju i važnu ulogu školskih knjižničara, kao i knjižničara na dječjim odjelima. Oni djeci koja vole čitati nude nešto više, a djecu koja još nisu otkrila čari čitanja nastoje uvesti u taj svijet kroz različite projekte i čitateljske klubove. Osim toga, knjižničari su velika podrška u obrazovnom procesu jer prate produkciju i mogu savjetovati učitelje pri odabiru izborne lektire, kao i dodatnih naslova.

U poglavlju „Resursi, više i manje konkretni“ autorice podsjećaju na različite izvore koji su dostupni. Od tiskanih knjiga, preko velikih jezičnih modela i umjetne inteligencije, pa sve do različitih digitalnih alata, no najvažniji resurs (iako baš ne zvuči humano) ipak su ljudi. I to ne samo učitelji, već i pisci, ilustratori i svi koji posreduju između učenika i knjiga. Ovdje se navodi i prednost elektroničkih zvučnih knjiga u obrazovnom sustavu, kao i prepreke koje se pojavljuju pri njihovom uvođenju. Naravno, autorice uz probleme odmah nude i rješenje, odnosno strategije za slušanje zvučnih knjiga. Primjeri navedeni u potpoglavljima praktična su pomoć svima u čitateljskom krugu, odgajateljima, učenicima, učiteljima i roditeljima, odnosno svima koji se bave čitanjem s djecom i pripovijedanjem. Osim toga, u poglavlju su opisani mnogi korisni izvori: portali, nacionalna kampanja „Čitaj mi“, projekt „Rođeni za čitanje“ i drugi međunarodni i nacionalni projekti za djecu i mlade, poput „Čitanje u fokusu“ ili „Pisci na mreži“, manifestacije „Novigradsko proljeće“ i „LiDraNo“, ali i projekt „Učitelji u fokusu“.

Teorijski dio knjige potkrijepljen je brojnom znanstvenom literaturom, ali i esejima i književnim tekstovima, koje autorice nesebično dijele i potiču čitatelje da ih pomnije pročitaju.

Knjiga je namijenjena svima koji su dio odgojno-obrazovnog procesa, učenicima, njihovim učiteljima i knjižničarima, ali zbog svoje prohodnosti mogu ju s lakoćom čitati svi koje zanima proces čitanja. Autorice kroz poglavlja pišu o vrijednosti, važnosti i smislu čitanja, promišljajući pri tom o djeci i njihovim roditeljima, odgajateljima i svima koji smatraju čitanje važnom vještinom, jer ne zaboravimo, čitanje se ne stječe rođenjem već je ono sposobnost koja se razvija i koju treba njegovati.

Alka Stropnik

alka.stropnik@kgz.hr